

Hallituksen esitys Eduskunnalle laeiksi tavaramerkkilain 6 a luvun kumoamisesta ja tullilain 25 §:n muuttamisesta

ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ

Esityksessä ehdotetaan kumottavaksi tavaramerkkejä koskevia turvaamistoimia maahantuonnin yhteydessä sääntelevä tavaramerkkilain luku ja muutettavaksi tullilakia siten, että tulliviranomaisille annettaisiin mahdollisuus antaa oikeudenhaltijalle tietoja tullin havaitsemista tuotevääreännöksistä tai laittomasti valmistetuista tavaroista.

Esitys perustuu Euroopan unionin neuvoston asetukseen, jossa määrätään tekijänoikeutta, tekijänoikeuden lähioikeuksia,

mallioikeutta ja tavaramerkkioikeutta loukkaaviin tuotevääreännöksiin ja näiden oikeuksien vastaisesti valmistettuihin tuotteisiin sovellettavista turvaamistoimista tulliviranomaisessa. Esitys sisältää asetuksen soveltamiseksi tarvittavat täydentävät kansalliset säädökset.

Lait on tarkoitettu tulemaan voimaan mahdollisimman pian sen jälkeen, kun ne on hyväksytty ja vahvistettu.

PERUSTELUT

1. Nykytila

1.1. Lainsäädäntö

Tavaramerkkilain 6 a luvussa (39/93) on säädetty turvaamistoimista maahantuonnin yhteydessä. Mainitun luvun mukaan rekisteröidyn tavaramerkin haltija tai se, jolle rekisteröityä tavaramerkkiä koskeva käyttölupa on myönnetty, voi hakea tuomioistuimelta määräystä, että maahantuotava tavaraerä pidetään toistaiseksi tullivalvonnassa. Turvaamistoimet rajoittuvat tapauksiin, joissa rekisteröidyn tavaramerkin haltija tai käyttöluvan haltija saattaa todennäköiseksi, että maahan tuodaan hänen yksinoikeuttaan loukkaavia tavaroita. Jos tavaramerkkiä loukkaavat tuontitavarat on jo ehditty laskea Suomessa liikkeelle, tavaramerkin tai siihen myönnetyn käyttöoikeuden haltijan on oikeuksiensa turvaamiseksi ryhdyttävä muihin tavaramerkkilain mukaisiin toimenpiteisiin.

Tavaramerkkejä koskevasta turvaamistoi-mesta päättää oikeudenkäymiskaaren 7 luvun 4 §:n (1065/91) mukaan yleinen tuomioistu-in, jossa hakijan vaatimusta tai oikeutta koskevan pääasian oikeudenkäynti tulee vi-reille. Turvaamistoi-mesta voi päättää myös se yleinen alioikeus, jonka tuomiopiirin alueella maahantuonti tapahtuu. Jos maahan-tuontipaikasta ei ole tietoa, myös Helsingin käräjäoikeus voi päättää turvaamistoi-mesta. Tavaramerkkilain 6 a luvun mukaiseen me-nettelyyn on käytännössä turvauduttu har-voin. Turvaamistoimien hakeminen tuomio-istuimessa ei ole ollut oikeudenhaltijan kan-nalta riittävän nopeaa ja yksinkertaista.

Tavaramerkkilain 6 a luvun mukaista suo-jaa saavat vain rekisteröidyt tavaramerkit. Suojan ulkopuolelle jäävät yhteismerkit ja sellaiset tavaramerkit, joiden yksinoikeus perustuu merkin vakiintumiseen. Suomessa ei ole ollut tavaramerkkilain 6 a lukua vas-taavaa mahdollisuutta hakea tulliviranomai-

sessä turvaamistoimia tekijänoikeutta, tekijänoikeuden lähioikeuksia tai mallioikeutta loukkaavien tavaroiden osalta. Tällaisen lainsäädännön tarve on kasvanut, sillä tuoteväärennosten ja laittomien kopioiden valmistus ja levittäminen on kansainvälisellä tasolla laajentunut.

Tulliviranomaiset voivat antaa tuoteväärennöksistä tai laittomasti valmistetuista tavaroista virkatehtävien yhteydessä saatuja tietoja ainoastaan lainsäädännössä asetetuilla edellytyksillä. Tullilain (1466/94) 25 §:n pääsäännön mukaan jokainen on velvollinen pitämään salassa ja olemaan käyttämättä hyväkseen, mitä hän virassaan tai muuten on tavarantoimittajalle, varastointiin tai kuljetukseen liittyvistä asiakirjoista tai muulla tavoin saanut tietää toisen liiketoiminnasta. Tullihallitus saa kuitenkin antaa tai määrätä annettavaksi liiketoimintaa koskevia tietoja viranomaiselle tai julkista tehtävää hoitavalle yhteisölle, jolla on tarve saada tieto salassa pidettävästä asiasta. Tulliviranomainen saa antaa muitakin tietoja, jos ne ovat yksittäistapauksessa tarpeen hengelle tai terveydelle vaarallisen tapahtuman, vaapauteen kohdistuvan rikoksen tai huomattavan ympäristö- tai omaisuusvahingon välttämiseksi. Tulliviranomainen ei voimassa olevan tullilain mukaan saa antaa oikeudenhaltijalle tietoja havaitsemistaan todennäköisistä tuoteväärennöstapauksista.

1.2. EY:n tuoteväärennösasetus

Väärennetyjen ja laittomasti valmistettujen tavaroiden vapaaseen liikkeeseen luovutuksen, viennin, jälleenviennin tai suspensioimenettelyyn asettamisen kieltävistä toimenpiteistä annettu Euroopan unionin neuvoston asetus (3295/94/EY), jäljempänä tuoteväärennösasetus, annettiin 22 päivänä joulukuuta 1994 ja se tuli voimaan jäsenvaltioissa 1 päivänä heinäkuuta 1995. Tuoteväärennösasetuksessa määrätään tuoteväärennosten ja laittomasti valmistettujen tavaroiden markkinoille pääsyn estävistä toimenpiteistä ja annetaan tulliviranomaisille tietyissä tapauksissa myös oma-aloitteinen toimivalta puuttua tällaisten tuotteiden kulkuun. Tuoteväärennösasetuksessa jätetään tietyt menettelyyn liittyvät yksityiskohdat ja toimivaltaisten viranomaisten määrittely jäsenvaltioiden kansallisen lainsäädännön varaan. Suomessa toimivaltainen viranomainen on tullilaitos.

Väärennetyillä tavaramerkillä tarkoitetaan tavaraa ja sen pakkausta, joka on luvatta varustettu rekisteröidyllä tavaramerkillä tai tavaramerkillä, joka on tällaiseen merkkiin sekoitettavissa ja joka Euroopan yhteisön lainsäädännön tai jäsenvaltion lainsäädännön mukaan loukkaa merkin haltijan oikeuksia.

Laittomasti valmistetulla tavaramerkillä tarkoitetaan tavaraa, joka on ilman tekijänoikeuden, sen lähioikeuden, kansallisen lainsäädännön mukaan rekisteröidyn tai rekisteröimättömän mallioikeuden haltijan tai tämän valtuuttaman suostumusta tehty kopio tai joka sisältää tällaisen kopion ja joka Euroopan yhteisön lainsäädännön tai jäsenvaltion lainsäädännön mukaan loukkaa kyseisiä oikeuksia.

Tuoteväärennösasetuksessa määritellään edellytykset, joilla tulliviranomaiset voivat ryhtyä toimenpiteisiin väärennetyiksi tai laittomasti valmistetuiksi epäiltyjen tavaroiden osalta, sekä määritellään nämä toimenpiteet. Tulliviranomaisten on asetuksen mukaan ryhdyttävä toimenpiteisiin, kun väärennetyiksi tai laittomasti valmistetuiksi epäiltyjä tavaroita ilmoitetaan vapaaseen liikkeeseen luovutettaviksi, vietäviksi tai jälleenvietäviksi tai löydetään suspensioimenettelyyn asetettujen tavaroiden tai jälleenvietäviksi ilmoitettujen tavaroiden yhteydessä.

Asetuksen tavoitteena on ehkäistä väärennetyillä tai laittomasti valmistetuilla tavaroilla käytävää kauppaa. Tällaiset tavarat voivat aiheuttaa käyttäjilleen vahinkoa, jos ne eivät kestävyydeltään, laadultaan tai turvallisuudeltaan vastaa tavaroita, joiden jäljitelmiksi ne on valmistettu. Esimerkiksi ilmailuteknologiaan sekä sähköisiin koneisiin ja laitteisiin liittyvät tuoteväärennökset tai laittomasti valmistetut tavarat voivat olla merkittävä turvallisuusriski.

Tuoteväärennösasetuksen mukaan tulliviranomaisten on lykättävä tavarantoimittajan luovutusta tai otettava kyseiset tavarat haltuunsa, jos tullitoimipaikka on saanut tiedon oikeudenhaltijan turvaamistoimia koskevan hakemuksen hyväksymisestä ja tulliviranomaiset ovat havainneet, että toimipaikkaan saapuneet tavarat vastaavat hakemuksen kohteena olevista väärennetyistä tai laittomasti valmistetuista tavaroista annettua kuvausta. Tästä toimenpiteestä on välittömästi ilmoitettava tavarantoimittajalle ja turvaamistointia hakeneelle.

Tulliviranomaiselle osoitettavan turvaamistoimia koskevan hakemuksen tulee olla kirjallinen. Väärennetyiksi tai laittomasti val-

mistetuiksi väitetyt tavarat on kuvattava hakemuksessa riittävän yksityiskohtaisesti, jotta tulliviranomaiset voisivat tunnistaa ne. Hakemukseen on myös liitettävä todiste siitä, että hakija on kyseisiä tavaroita koskevan oikeuden haltija. Tuoteväärennösasetuksessa määrätään myös, että tulliviranomaiselle on toimitettava kaikki tarvittavat tiedot, jotta viranomainen voi tietoisena kaikista asiaan vaikuttavista seikoista tehdä päätöksensä turvaamistoimiin ryhtymisestä.

Tuoteväärennösasetuksessa edellytetään, että jäsenvaltiot voivat vaatia oikeudenhaltijaa asettamaan vakuuden, jos hänen hakemuksensa on hyväksytty ja tulliviranomaiset ovat ryhtyneet toimenpiteisiin. Vakuus olisi tällöin sen vastuun varalta, joka oikeudenhaltijalle syntyisi asianosaisiin nähden, jos tuoteväärennösasetusta soveltaen aloitettua menettelyä ei saatettaisi loppuun oikeudenhaltijasta johtuvasta syystä taikka jos myöhemmin selviäisi, että tavarat eivät ole väärennetyjä tai laittomasti valmistettuja. Vakuudella voitaisiin varmistaa myös, että tullivalvonnan kulut maksetaan.

Tuoteväärennösasetuksessa määrätty toimenpidemahdollisuudet sisältävät lähinnä mahdollisuuden pidättää epäillyt tuoteväärennökset tulliin pääsääntöisesti enintään kymmeneksi päiväksi. Tavaroiden pidättäminen tehdään joko viranomaisten aloitteesta tai oikeudenhaltijan hakemuksesta, jonka tullihallitus tutkii. Jotta tuoteväärennosten ja laittomasti valmistettujen tuotteiden markkinoille pääsy voitaisiin tehokkaasti estää, tulisi tulliviranomaisten menettelyn olla nopea, halpa, varma ja yksinkertainen. Vakuuden asettaminen nostaa menettelyn kustannuksia ja saattaa myös hidastaa sitä. Tuoteväärennösasetuksessa edellytetään, että tulliviranomaisella tulee olla selvä näyttö siitä, että tulliin saapumassa oleva tavaraerä todellakin on väärennetyä tai laittomasti valmistettua. Tulliviranomainen ei voi hyväksyä tulkinnanvaraisia tai perusteettomia hakemuksia.

Kun turvaamistoimia koskeva hakemus on hyväksytty ja tulliviranomainen on ryhtynyt tuoteväärennösasetuksessa tarkoitettuihin toimenpiteisiin, tulliviranomaisen on pyynnöstä ilmoitettava henkilötietojen suojelemista, kaupallista, teollista, ammatillisalaisuutta ja virkasalaisuutta koskevien kansallisten säännösten mukaisesti oikeudenhaltijalle tuoteväärennoksen tai laittomasti valmistetun tavarahan haltijan ja, jos se on tiedossa, vas-

taantottajan nimi sekä osoite, jotta oikeudenhaltija voisi saattaa asian tuomioistuimen käsiteltäväksi.

Samoin edellytyksin tullitoimipaikan tai -yksikön on ilmoitettava oikeudenhaltijalle tämän pyynnöstä väärennetyiksi tai laittomasti valmistetuiksi todettujen tavaroiden lähettäjä, tuoja tai viejä sekä valmistajan nimet ja osoitteet sekä kyseisten tavaroiden määrä.

Oikeudenhaltijan siviilioikeudellisesta vastuusta määrätään tuoteväärennösasetuksen mukaan asianomaisen jäsenvaltion lainsäädännössä.

1.3 TRIPS-sopimus

Tuoteväärennösasetuksessa on otettu huomioon 1 päivänä tammikuuta 1995 voimaan tulleen Maailman kauppajärjestön (World Trade Organization; WTO) perustamissopimukseen (SopS 5/95) liittyvän teollis- ja tekijänoikeuksien kauppaan liittyvistä näkökohdista tehdyn sopimuksen, jäljempänä TRIPS-sopimuksen, 51—60 artiklan määräykset rajoilla tehtävistä toimenpiteistä.

TRIPS-sopimuksessa edellytetään, että maahantuotavaksi aiotut pääsääntöisesti tavaramerkkiä, tekijänoikeutta tai tekijänoikeuden lähioikeutta loukkaavat tavarat voidaan viranomaisten toimesta pysäyttää rajalla ja ottaa tullin haltuun. Sopimuksen mukaan oikeudenhaltijalla tulee olla mahdollisuus tehdä kirjallinen hakemus toimivaltaiselle hallinnolliselle tai oikeusviranomaiselle, jonka päätöksen nojalla tulliviranomainen lykkäisi väärennetyiksi epäiltyjen tavaroiden päästämistä vapaaseen kaupankäyntiin. Tuoteväärennösasetuksessa on otettu huomioon TRIPS-sopimuksen määräykset tulliviranomaisten toimenpiteistä tuoteväärennosten rajavalvonnassa.

TRIPS-sopimuksen määräykset tulevat Suomessa sovellettaviksi vuoden kuluttua Maailman kauppajärjestön perustamissopimuksen voimaantulosta eli 1 päivänä tammikuuta 1996.

2. Ehdotetut muutokset

2.1. Tavaramerkkilaki

Turvaamistoimia maahantuonnin yhteydessä koskeva tavaramerkkilain 6 a luku ehdotetaan kumottavaksi. Mainittu luku perustuu aikaisempaan EY:n neuvoston asetukseen

(3842/86/ETY) toimenpiteistä, joilla kielletään tuoteväärennosten luovutus vapaaseen liikkeeseen. Tuoteväärennösasetuksella kumottiin mainittu neuvoston asetus. Tavaramerkkilain 6 a luvun mukainen järjestelmä ei ole käytännössä osoittautunut oikeuksien turvaamisen kannalta riittävän tehokkaaksi. Mainitun luvun mukainen järjestelmä koskee vain tavaroiden maahantuontia ja sitä sovelletaan vain rekisteröityihin tavaramerkkeihin, joten se on soveltamisalaltaan rajoitetumpi kuin tuoteväärennösasetus. Tavaramerkkilain 6 a luvussa säädetään myös, että turvaamistoimia koskeva hakemus on tehtävä tuomioistuimelle. Tavaramerkkioikeutta loukkaavien väärennetyjen tavaroiden osalta ei ole tarkoituksenmukaista pitää yllä kahta rinnakkaista järjestelmää. Tämä voi aiheuttaa tulkintaongelmia lain soveltamisessa.

2.2. Tullilaki

Tullilain 25 §:ssä säädetään tietojen salapidosta ja luovuttamisesta. Tuoteväärennösasetuksen 4 artiklassa määrätään, että kun tullimenettelyyn liittyvissä tarkastuksissa ja ennen kuin oikeudenhaltija on tehnyt asetuksen mukaisen hakemuksen tai ennen kuin hakemus on hyväksytty, ilmenee, että tavara on todennäköisesti väärennety tai laittomasti valmistettu, tulliviranomainen voi jäsenvaltion voimassa olevien sääntöjen mukaan ilmoittaa oikeudenhaltijalle loukkaamisvaarasta.

Tullilain 25 §:ään ehdotetaan lisättäväksi uusi 3 momentti, jonka mukaan tullihallitus ja piiritullikamari saisivat antaa tietoja tuoteväärennösasetuksessa tarkoitettulle yksinoikeuden haltijalle todennäköisesti väärennetyistä tai laittomasti valmistetusta tavarasta. Tulliviranomaisilla ei ole tähän voimassa olevan tullilain mukaan oikeutta. Tullilakia tulisi soveltaa yhdessä tuoteväärennösasetuksen kanssa.

Jos tulliviranomaiset havaitsisivat todennäköisiä tuoteväärennöksiä esimerkiksi lastiin tehtävän pistokokeen yhteydessä, tulisi tästä ilmoittaa oikeudenhaltijalle mahdollisimman nopeasti, jotta tämä voisi ryhtyä toimenpiteisiin oikeuksiensa turvaamiseksi. Päätöksen tietojen antamisesta tekisi yksittäinen piiritullikamari tai viime kädessä tullihallitus. Oikeudenhaltijan tulisi tämän jälkeen harkita, tekeekö hän tulliviranomaiselle turvaamistoimia koskevan hakemuksen.

Ehdotettu muutos soveltuisi tuoteväärennösasetuksen soveltamisalan mukaisesti tekijänoikeutta, sen lähioikeuksia, mallioikeutta tai tavaramerkkioikeutta loukkaaviin tavaroihin.

3. Esityksen vaikutukset

Esityksellä ei olisi mainittavia taloudellisia tai organisatorisia vaikutuksia. Tullihallituksen arvion mukaan tuoteväärennösasetukseen perustuvia turvaamistoimihakemuksia tehtäisiin vuosittain noin 10–20 kappaletta. Hakemusten edellyttämät tulliviranomaisen valvontatoimet tulisivat jossain määrin lisäämään tullilaitoksen työmäärää. Mahdollinen henkilöstön lisäystarve hoidetaan tullilaitoksen henkilöstön sisäisin siirtein.

4. Asian valmistelu

Esitys perustuu tuoteväärennösasetukseen, joka on Euroopan unionin jäsenvaltioissa suoraan sovellettavaa lainsäädäntöä. Esitys on valmisteltu virkatyönä kauppa- ja teollisuusministeriössä. Esityksestä on pyydetty lausunto oikeusministeriöltä, opetusministeriöltä, valtiovarainministeriöltä, patentti- ja rekisterihallitukselta, tullihallitukselta, Teollisuuden ja Työnantajain Keskusliitolta, Keskuskauppakamarilta, Pienteollisuuden Keskusliitolta, Suomen Teollisoikeudelliselta Yhdistykseltä ja Suomen Asianajajaliitolta.

Lausunnonantajat yleisesti kannattivat ehdotettuja muutoksia. Eräissä lausunnoissa kiinnitettiin huomiota siihen, että tulliviranomaisten turvaamistoimiin tulisi sisältyä turvaamistoimen hakijaa koskeva vakuudenasettamisvelvollisuus. Näin vähennettäisiin aiheettomien hakemusten tekemistä. Tuoteväärennösasetuksessa määrätään, että turvaamistoimia koskevassa hakemuksessa tulee selvästi osoittaa, että tulliin tulossa olevat tavarat ovat väärennetyjä tai laittomasti valmistettuja. Tulliviranomainen käsittelee turvaamistoimia koskevan hakemuksen. Tämä menettely karsii pois perusteettomat hakemukset, joilla pyritään ainoastaan vahingoittamaan tietyn tahon toimintaa. Tulliviranomainen hyväksyy hakemuksen ja ryhtyy tuoteväärennösasetuksessa määrättyihin toimenpiteisiin, mikäli on todennäköistä, että tiettyssä tavaraerässä olisi väärennetyjä tai laittomasti valmistettuja tavaroita. Vakuudenasettamisvelvollisuudesta säättämistä ei pidetä tässä vaiheessa välttämättömänä.

Asian selvittämistä on kuitenkin tarkoitus jatkaa.

5. Voimaantulo

Tullilaitos on aloittanut tuoteväärennösasetukseen perustuvan valvonnan asetuksen

tultua voimaan. Lainmuutokset ehdotetaan tuleviksi voimaan mahdollisimman pian sen jälkeen, kun ne on hyväksytty ja vahvistettu.

Edellä esitetyn perusteella annetaan Eduskunnan hyväksyttäväksi seuraavat lakiehdotukset:

1.

Laki**tavaramerkkilain 6 a luvun kumoamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti säädetään:

1 §

Tällä lailla kumotaan 10 päivänä tammi-
kuuta 1964 annetun tavaramerkkilain (7/64)
6 a luku, sellaisena kuin se on 25 päivänä
tammikuuta 1993 annetussa laissa (39/93).

2 §

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta
199 .

2.

Laki**tullilain 25 §:n muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
lisätään 29 päivänä joulukuuta 1994 annetun tullilain (1466/94) 25 §:ään uusi 3 momentti, jolloin nykyinen 3 momentti siirtyy 4 momentiksi, seuraavasti:

25 §

Tullihallitus ja piiritullikamari saavat antaa tietoja väärennetyjen ja laittomasti valmistettujen tavaroiden vapaaseen liikkeeseen luovutuksen, viennin, jälleenviennin tai suspensiomenettelyyn asettamisen kieläivistä toimenpiteistä annetussa neuvoston

asetuksessa ((EY) N:o 3295/94) tarkoitetulle oikeudenhaltijalle tulliviranomaisen havaitsemista asetuksessa tarkoitetuista todennäköisesti väärennetyistä tai laittomasti valmistetuista tavaroista.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 199 .

Helsingissä 3 päivänä marraskuuta 1995

Tasavallan Presidentti

MARTTI AHTISAARI

Kauppa- ja teollisuusministeri *Antti Kalliomäki*

